

НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гулак Олена Василівна

УДК 343.81: 334

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВ ВІДКРИТОГО ТИПУ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2008

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Національному аграрному університеті Кабінету Міністрів України

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

ШКАРУПА Віктор Костянтинович,

Національний аграрний університет,
професор кафедри адміністративного
та фінансового права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор

ПЕТКОВ Валерій Петрович,

Кіровоградський юридичний інститут
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
начальник

кандидат юридичних наук, доцент

БАКЛАН Олег Володимирович,

Національний авіаційний університет,
доцент кафедри адміністративного права

Захист відбудеться 28 лютого 2008 р. о 14 *годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному аграрному університеті за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, корп. 3, к. 65

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного аграрного університету за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, корп. 4, к. 28

Автореферат розісланий 24 січня 2008 р.

Вчений секретар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Вітчизняна кримінально-виконавча система (далі – КВС) обрала новий, дещо інший організаційно-правовий шлях, тісно пов'язаний з міжнародними правовими та соціально-етичними нормами, з концепцією прав людини. Така зміна потребує не лише нових підходів до проблем її діяльності, але й нового змісту та стилю наукового дослідження функціонування КВС та визначення концептуальних адміністративних засад їх реалізації.

Виправна система України знаходиться на шляху пошуку нових механізмів управління, які б змогли найорганічніше поєднати кримінально-виконавчі імперативи та заходи ресоціалізуючого характеру, особливо це стосується виробничої сфери, яка заповнює більшість часу засуджених під час відбування покарання.

Незважаючи на складність та важливість поставлених завдань, вітчизняна КВС перебуває поза увагою багатьох державних і громадських інститутів. Відсутні прогноз і наукове обґрунтування процесів, що відбуваються в установах виконання покарань (далі – УВП), залишається невизначеною державна політика щодо вироблення організаційно-правових засад їх діяльності.

Аналіз функціонування УВП на сучасному етапі розвитку нашої держави свідчить про недосконалість їх організаційно-правового забезпечення. Особливо відчутною вона є у діяльності виробничого комплексу цих установ.

Зважаючи на те, що УВП є суб'єктами не лише кримінально-виконавчих, але й адміністративно-правових правовідносин, ефективна організація діяльності їх підприємств є важливою складовою удосконалення державної політики у сфері функціонування виправної системи України загалом.

Актуальності темі дослідження додає розпорядження Президента України „Про заходи щодо реформування Державної кримінально-виконавчої служби України” (21.05.2007 р.), метою якого є підвищення ефективності державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, удосконалення діяльності усіх її сфер та формування у громадськості належного розуміння значення установ, які виконують кримінальне покарання.

Зосередивши увагу на організаційно-правових засадах діяльності підприємств нового для вітчизняної виправної системи інституту (установ відкритого типу), ми спробували довести необхідність ефективного виконання ними завдань, конструктивно використовуючи управлінський потенціал у сфері забезпечення засуджених до обмеження волі робочими місцями та надання їм професійних вмінь і навичок, залучаючи до виправного процесу усю свідому громадськість та

органи державної влади і місцевого самоврядування.

В актуальності теми дисертації переконує ступінь наукової розробки проблематики дослідження, оскільки комплексного вивчення організаційно-правових засад діяльності підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу (далі – КВУВТ) в Україні в контексті науки адміністративного права не проводилося. Водночас, аналіз наукових праць представників різних галузей права та інших наук допоміг авторові у формуванні комплексного уявлення щодо проблематики дослідження.

Наукові праці вчених-адміністративістів В. Авер'янова, О. Андрійко, Г. Атаманчука, Ю. Битяка, І. Голосніченка, Р. Калюжного, Л. Кисіля, І. Коліушка, В. Колпакова, В. Курила, Н. Нижник, В. Петкова, В. Шкарупи та багатьох інших вчених дозволяють визначити роль та місце УВП як державних інституцій, які виконують функції управління, у тому числі і діяльністю власних підприємств.

Питання удосконалення організації управління виробництвом УВП досліджені у працях А. Абрамової, В. Андрєєва, С. Вороніна, А. Воробйова, Н. Горазєєва, А. Козлової, Б. Коновалова, І. Константинова, Ж. Костериної, Л. Сапронової, Ю. Скрипника, А. Торопчинова, А. Устинова, Н. Чунькова та інших вчених.

Наукові праці М. Аблізіна, Є. Бодюла, П. Буликова, В. Васильця, В. Гераніна, А. Гренкіна, В. Горобцова, М. Дутова, А. Зубкова, В. Карушина, В. Квашиса, М. Кирилова, Л. Ключєва, І. Корячкіна, О. Міхліна, О. Новикова, П. Подимова, В. Селіверстова, В. Сілкова, М. Стручкова, С. Фаренюка, В. Фетисова та інших дослідників стосувались вивчення питань організаційно-правових засад діяльності КВУВТ та сприяли формуванню у автора цілісної картини зазначеної проблематики.

Серед сучасних вітчизняних представників пенітенціарної науки потрібно назвати Є. Бараша, І. Богатирьова, А. Галая А. Геля, С. Гречанюка, І. Жук, Л. Жука, А. Калінюк, Р. Калюжного, О. Колб, В. Корчинського, В. Львовчкіна, О. Неживець, О. Пташинського, Г. Радова, О. Романенка, В. Севостьянова, А. Степанюка, Ю. Чакубаша, Д. Ягунова та багатьох інших вчених.

В роботі використаний особистий практичний досвід здобувача у галузі адміністрування в УВП.

Таким чином, актуальність дисертаційного дослідження зумовлена: 1) необхідністю глибокого аналізу чинного законодавства стосовно питань функціонування як КВУВТ, так і виробничої галузі КВС взагалі та установ відкритого типу зокрема, виявлення та окреслення найбільш проблемних питань організаційного та правового забезпечення їх діяльності; 2) потребою в обґрунтуванні важливості виробничо-професійної складової діяльності УВП саме у контексті забезпечення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених; 3) важливістю привернення уваги державних інституцій та усієї свідомої громадськості до нагальних проблем виправної системи; 4)

потребою більш детального вивчення та застосування досвіду функціонування підприємств КВУВТ інших держав; 5) необхідністю дотримання міжнародних стандартів у сфері функціонування УВП під час залучення засуджених до виробничої діяльності; 6) нагальністю розробки науково обґрунтованих рекомендацій удосконалення організаційно-правових засад діяльності КВУВТ та їх підприємств.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з Пріоритетними напрямками наукових досліджень Національного аграрного університету. Тема роботи безпосередньо пов'язана з тематикою наукових досліджень кафедри адміністративного та фінансового права ННІ земельних ресурсів та правознавства Національного аграрного університету та деякими організаційно-управлінськими аспектами НДР „Правове забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва, безпеки та якості сільськогосподарської продукції” (номер державної реєстрації 0106U004241).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу законодавства України та практики його застосування розкрити організаційно-правові засади та особливості діяльності підприємств КВУВТ і виробити пропозиції щодо їх удосконалення.

Для досягнення визначеної мети дисертантом були поставлені такі основні завдання:

- обґрунтування адміністративно-правових засад організації діяльності КВУВТ як визначального елемента організаційно-правової побудови їх підприємств;
- з'ясування основних засад діяльності підприємств КВУВТ як об'єкта організаційно-правового регулювання;
- виявлення особливостей організаційно-правового регулювання трудової діяльності засуджених до обмеження волі;
- дослідження найбільш загальних проблемних питань організації діяльності сільськогосподарських підприємств КВУВТ;
- окреслення основних положень міжнародних правових актів та норм зарубіжного законодавства у контексті побудови ефективної пенітенціарної системи, зокрема КВУВТ, та її виробничого комплексу, спрямованих, передусім, на здійснення ними ресоціалізуючих функцій щодо засуджених;
- формулювання пропозицій щодо внесення змін і доповнень до чинного адміністративного та кримінально-виконавчого законодавства та інших нормативно-правових актів України з питань удосконалення організаційно-правового забезпечення діяльності підприємств КВУВТ, форм та методів державного управління у цій сфері.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері діяльності підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу.

Предметом дослідження є адміністративно-правові норми, які регулюють

організаційно-правові засади діяльності підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Головним серед них є загальнонауковий діалектичний метод, за допомогою якого проблемні питання діяльності підприємств КВУВТ досліджувались із позиції їх розвитку, в єдності соціального змісту і юридичної форми. При аналізі стану наукової розробки проблеми застосовувалися формально-логічний та системно-структурний методи. Теоретичні та правові засади організації діяльності КВУВТ досліджувались за допомогою порівняльного та формально-логічного методів. На основі історико-правового методу опрацьовано генезу підприємств КВУВТ в Україні. Аналіз підприємств УВП як об'єкта організаційно-правового регулювання здійснювався за допомогою системного підходу, аналізу і синтезу та статистичного методу. При встановленні особливостей організаційно-правового регулювання трудової діяльності засуджених до обмеження волі використовувалися порівняльний та соціологічний методи (опитування засуджених до обмеження волі та працівників установ виконання покарань, безпосереднє спостереження, анкетування тощо). При вивченні положень міжнародних правових актів застосовано метод аналізу документів.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що за характером та змістом розглянутих проблем, а також об'єктом і предметом дослідження дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням організаційно-правових засад діяльності підприємств КВУВТ.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових висновків і пропозицій:
у перше:

– обґрунтовано концептуальну сутність необхідності функціонування підприємств УВП як невід'ємного елемента виконання ними свого основного завдання – виправлення і ресоціалізації засуджених і у зв'язку з цим – необхідності державної підтримки виробничого сектора КВС;

– доведено, що організаційно-правове регулювання у сфері працевлаштування засуджених до обмеження волі має свої особливості порівняно з працевлаштуванням засуджених до позбавлення волі та відрізняється перевагами у контексті можливостей подальшої гуманізації (переважно, за рахунок полегшених умов режиму відбування покарання у виді обмеження волі);

запропоновано:

– зважаючи на функціонування різних видів УВП, розробити і прийняти відомчий нормативно-правовий акт з чітким визначенням організаційно-правових засад діяльності підприємств УВП, мети, завдань, цілей, принципів та особливостей їх діяльності;

– внести зміни до Закону України „Про пенсійне забезпечення” у частині передбачення певних пільг для працівників підприємств УВП, які не мають спеціальних звань;

– створити комісію з дослідження проблем організації працевлаштування засуджених серед

працівників Управління виробничої діяльності та інженерного забезпечення Державного департаменту України з питань виконання покарань, а в УВП – кабінети аналізу професійно-кваліфікаційної структури, трудових навичок та здібностей засуджених;

– ввести для засуджених до обмеження волі, які сумлінно ставляться до праці та не порушують режимних вимог, трудові відпустки у межах законодавчо закріпленої мінімальної відпустки;

– створити на рівні управлінь Державного департаменту України з питань виконання покарань сектор організації сільськогосподарського виробництва; перерахувати на рахунки сільськогосподарських підприємств УВП частину коштів, які виділяються на харчування засуджених, для проведення необхідних робіт з наступним погашенням сільськогосподарською продукцією;

– доповнити назву ст. 56 КВК України „Місця відбування покарання у виді обмеження волі” формулюванням: „та мета їх діяльності” з відповідним підпунктом: забезпечення процесу виправлення і ресоціалізації засуджених із широким залученням до нього представників громадськості, місцевих жителів, державних та недержавних організацій, запобігаючи ізоляції засуджених до обмеження волі від вільного середовища;

– доповнити ст. 61 КВК України „Обов’язки адміністрації виправного центру” такими обов’язками: забезпечення професійного навчання засуджених до обмеження волі з максимально ефективним використанням власної виробничої бази; посильна допомога у вступі засуджених до обмеження волі до навчальних закладів за межами виправного центру; всебічне заохочення і підтримка прагнень засудженого, за наявності відповідних умов в установі, займатись конкретною справою, ремеслом, новаторством, художнім промислом тощо;

удосконалено:

– систему принципів функціонування УВП шляхом її доповнення такими принципами: 1) максимального залучення засуджених до суспільно корисної праці на основі її ресоціалізуючих можливостей на базі власних виробничих потужностей УВП; 2) організації працевлаштування засуджених за наявною спеціальністю та їх професійного навчання у випадку її відсутності; 3) підпорядкування виробничо-господарської діяльності УВП виправним цілям; 4) державної підтримки соціально спрямованої діяльності підприємств УВП;

– шляхи оптимізації організаційно-правового регулювання діяльності підприємств УВП;

уточнено:

– доцільність імплементації певних положень зарубіжного законодавства під час удосконалення організаційно-правових засад діяльності вітчизняних підприємств КВУВТ;

– організаційно-правове регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств УВП визначене як здійснюваний державою (шляхом прийняття нормативно-правових актів), Державним

департаментом України з питань виконання покарань (шляхом прийняття відомчих нормативно-правових актів) і самим сільгосп підприємством (шляхом локальної правотворчості) вплив на комплекс суспільних відносин майнового, земельного, трудового, управлінського, кримінально-виконавчого тощо характеру, що складаються у сфері виробництва, переробки та реалізації даними суб'єктами аграрної продукції, забезпечення їх матеріально-технічними ресурсами та стимулювання діяльності (переважно за допомогою економічних важелів) з метою реалізації продовольчої безпеки кримінально-виконавчої системи та здійснення ресоціалізуючої функції щодо засуджених шляхом залучення останніх до трудового процесу на сільськогосподарських підприємствах УВП. У комплексі заходів з вирішення проблем сільськогосподарських підприємств УВП ведучими є аграрні реформи та заходи державного регулювання і підтримки;

дістали подальшого розвитку:

- дослідження адміністративно-правових засад організації діяльності КВУВТ;
- встановлення особливостей організаційно-правового регулювання трудової діяльності засуджених до обмеження волі;
- осмислення ролі виробничих підприємств як невід'ємного елемента надання засудженим необхідних трудових вмінь та навичок;
- науковий аналіз з точки зору адміністративного права отримала діяльність підприємств КВУВТ та, зважаючи на дещо оптимістичніші показники стосовно її ефективності у порівнянні з підприємствами виправних установ закритого типу, було сформульовано висновок про значно вищі потенційні можливості підприємств саме цих установ (порівняно з іншими) у виконанні їх основного завдання – виправлення і ресоціалізації засуджених.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові положення та висновки, отримані в результаті дисертаційного дослідження, становлять науково-теоретичний та практичний інтерес:

- у науково-дослідній сфері – дисертація може бути покладена в основу подальшої розробки проблем організації ефективного функціонування підприємств КВУВТ під час здійснення реформування усього виправного відомства;
- у правотворчості – у результаті проведеного дослідження сформульовано конкретні пропозиції щодо вдосконалення системи чинного національного законодавства, деякі з них, зокрема обґрунтування необхідності передбачення у законодавстві певних пільг для працівників підприємств УВП, використано при підготовці матеріалів до проекту Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про пенсійне забезпечення” (щодо особливостей пенсійного забезпечення працівників УВП, які не мають спеціальних звань, акт впровадження від 15.02.2007 р.);
- у правозастосовній діяльності – результати та пропозиції дослідження впроваджено у

практичну діяльність Білоцерківської виправної колонії № 35 та її підприємства (акт впровадження від 12.09.2007 р.);

– у навчальному процесі – матеріали дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Національного аграрного університету при викладанні дисциплін „Кримінально-виконавче право” та „Адміністративне право України” (акт впровадження від 27.09.2007 р.).

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації положення є результатом самостійної роботи автора. Ідеї і розробки, що належать співавтору (наукова стаття), у дисертації не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри адміністративного та фінансового права Національного аграрного університету, а також були оприлюднені на науково-практичній конференції „Актуальні проблеми земельної реформи та шляхи її вирішення” (м. Київ, 10 березня 2005 р.); міжнародній науково-практичній конференції „Національна безпека України: стан, кризові явища та шляхи їх подолання” (м. Київ, 7–8 грудня 2005 р.); міжнародній науково-практичній конференції „Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво” (м. Луцьк, 18–19 травня 2006 р.); науково-практичній конференції „Актуальні проблеми прав людини та держави в умовах світової глобалізації” (м. Київ, 22 лютого 2006 р.); міжнародній науково-практичній конференції „Сучасні наукові дослідження – 2006” (м. Дніпропетровськ, 20–28 лютого 2006 р.); міжнародній науково-практичній конференції „Право і суспільство: актуальні проблеми взаємодії” (м. Вінниця, 18–19 травня 2006 р.).

Публікації. За матеріалами дисертаційного дослідження опубліковано 13 наукових праць, 6 з яких – у фахових виданнях з юридичних наук, 2 – у фахових виданнях з неюридичних наук та 5 тез виступів на наукових конференціях.

Структура дисертації. Структура й обсяг дисертаційної роботи зумовлені темою та поставленими завданнями. Дисертація складається із переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (398 найменувань) і додатків на 51 сторінці. Загальний обсяг дослідження – 252 сторінки, з яких 164 – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, його мета та завдання, визначається зв'язок роботи з науковими програмами, характеризується об'єкт, предмет і

методологічна основа дослідження, висвітлюється наукова новизна роботи та основні положення, теоретична і практична значимість, апробація результатів дослідження, наводяться наукові публікації з теми дисертації.

Розділ 1 „Теоретико-правові засади дослідження” присвячено визначенню історичних аспектів розвитку адміністративно-правового регулювання діяльності підприємств КВУВТ в Україні, аналізу стану наукової розробки проблеми, дослідженню адміністративно-правових засад організації діяльності КВУВТ як визначального елемента організаційно-правової побудови їх підприємств.

У підрозділі 1.1 **„Історичні аспекти розвитку адміністративно-правового регулювання діяльністю підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу в Україні”** зроблено висновок, що еволюція розвитку КВУВТ та організаційно-правових основ їх діяльності вказує на необхідність функціонування таких установ у організаційній побудові демократичної держави, яка сповідує соціальні цінності. В історичній площині до попередників КВУВТ як самостійного, законодавчо закріпленого різновиду установ виконання покарань можна віднести робітні та смиренні будинки часів Російської імперії, перехідні тюрми, перехідно-трудова будинки, трудові колонії полегшеного режиму, колонії-поселення та тимчасові дільниці-поселення. Наразі функціонування інституту КВУВТ у КВС України свідчить про удосконалення організаційно-правового регулювання діяльністю системи вітчизняних УВП.

Здобувачем зазначено, що історичне становлення інституту КВУВТ в Україні обумовлене загальнополітичним напрямом розвитку держави. У часи дії репресивного режиму зникали будь-які спроби гуманізації режиму відбування покарання та адаптації засуджених до звільнення. Організація діяльності підприємств зазначених установ протягом значного періоду існування спрямовувалась на забезпечення виправного процесу, проте фактично виконувала роль економічно-вигідного додатку до народно-господарських планів держави. Водночас, спрямувавши свій управлінський потенціал на виконання своїх основних функцій у межах виправних завдань, вона не звільнилась від занадто економічної забарвленості.

У підрозділі 1.2 **„Ступінь дослідженості зазначеної проблеми”** йдеться про те, що вказана проблематика практично випала з поля зору дослідників, оскільки основна увага вчених зосереджувалась на питаннях реалізації складових виправного процесу щодо певної групи засуджених, а про організацію та особливості управління діяльністю підприємств УВП, за часів існування незалежної України, мова, здебільшого, не йшла, попри те, що ця сфера функціонування КВС, принаймні для її працівників, є найбільш „болючою”.

Відтак обґрунтовується недостатній ступінь дослідженості зазначеної проблематики. Розгляд окремих аспектів дозволив констатувати наявність тісного взаємозв'язку праць не лише з адміністративно-правової науки, що торкаються даної роботи, а й з інших галузей права та інших

наук. З метою побудови цілісної картини досліджуваного питання дисертантом проаналізовано низку наукових праць у галузі адміністративного, кримінально-виконавчого, кримінального права, криміналістики, трудового права, а також науки державного управління та економіки.

У дисертації акцентується увага на необхідності більш детального вивчення зазначеної проблематики, оскільки це є важливим не лише у ракурсі удосконалення діяльності певної сфери функціонування КВС, але, в першу чергу, як основоположного розуміння необхідності впровадження прогресивно-демократичної концепції застосування механізмів та засобів ресоціалізації засуджених в УВП.

У підрозділі 1.3 „**Адміністративно-правові засади діяльності кримінально-виконавчих установ відкритого типу**” зазначено, що безпосереднім суб’єктом здійснення політики у сфері виконання кримінальних покарань є УВП, до яких належать: арештні доми, виховні колонії та кримінально-виконавчі установи, які, в свою чергу, поділяються на установи відкритого типу (виправні центри) та установи закритого типу (виправні колонії). Визначення і законодавче закріплення нового інституту КВС – КВУВТ, покликаних виконувати новий вид кримінального покарання – покарання у виді обмеження волі, є одним із кроків удосконалення державної політики у сфері функціонування пенітенціарної системи України.

Визначено основні відмінності КВУВТ (виправних центрів) від установ закритого типу (виправних колоній): 1) КВУВТ виконують покарання щодо засуджених до обмеження волі, а виправні колонії – до позбавлення волі; 2) виправні центри здійснюють нагляд за засудженими, а виправні колонії – їх охорону; 3) КВУВТ обмежують лише деякі права та інтереси засуджених осіб, не ізолюючи їх від навколишнього середовища, водночас майже всі виправні колонії повністю ізолюють засуджених від зовнішнього середовища та застосовують до них суворіші заходи безпеки; 4) виправні центри мають умовні кордони, що співпадають з межами території населеного пункту, в якому розташована установа, засуджені можуть працювати і за її територією; виправні колонії мають посилену охорону, огорожу та чіткі межі, засуджені, переважно, не мають права виходити за територію виправної установи.

Зроблено висновок, що не всі аспекти організації діяльності КВУВТ урегульовані у правовому руслі на достатньому рівні та запропоновано конкретні зміни до законодавства у контексті удосконалення адміністративно-правових засад діяльності КВУВТ.

Наголошено на необхідності розробки диференційної концепції, яка б надавала засудженим до обмеження волі додаткові привілеї в разі їх відмінної поведінки та сумлінного ставлення до праці, а саме: можливості отримання кращого місця роботи, більш прискореної, ніж це передбачено ч. 6 ст. 59 КВК України, можливості проживати за межами гуртожитку виправних центрів. Зазначено, що наразі КВУВТ фактично виконують функції виправних колоній, в результаті чого порушуються права осіб, засуджених до обмеження волі.

Розділ 2 „Організаційно-правові засади діяльності підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу” присвячено аналізу підприємств КВУВТ як об’єкта правничого наукового дослідження, виявленню особливостей організаційно-правового регулювання трудової діяльності засуджених до обмеження волі, окресленню найбільш загальних проблемних питань організації діяльності сільськогосподарських підприємств КВУВТ.

У підрозділі 2.1 **„Підприємства кримінально-виконавчих установ відкритого типу як об’єкт організаційно-правового регулювання”** зазначено, що організаційно-правове регулювання діяльністю підприємств КВУВТ пов’язане з державним управлінням усією КВС. Визначено низку чинників, що зумовлюють його ефективність, зокрема: 1) характер політики держави щодо ефективності використання основних засобів ресоціалізації засуджених; 2) різниця в умовах утримання засуджених в установах відкритого та закритого типів; 3) фактичне спрямування діяльності підприємств КВС на виконання основного її завдання; 4) організаційно-правові особливості функціонування підприємств УВП; 5) економічна відсталість зазначених суб’єктів; 6) неспроможність державного бюджету фінансувати усі потреби виправної системи.

Сутність управління виробничим комплексом УВП визначена як планомірний, логічно-виважений взаємозв’язок суб’єкта управління з його об’єктом та іншими сторонами цього процесу на основі чинної нормативно-правової бази, спрямований на організацію такої діяльності виробничих суб’єктів УВП, яка б максимально ефективно забезпечувала реалізацію ними виправної функції, залучення засуджених до суспільно корисної праці, професійне навчання та формування у засуджених трудових навичок.

Наголошено, що незважаючи на низку податкових пільг та преференцій, більшість підприємств КВС залишається на досить низькому рівні виробництва, не маючи можливості залучити до праці і половину працездатних засуджених. Відтак, особи, які вчинили злочини, не можуть відшкодувати збитків потерпілій стороні та не мають змоги оволодіти професією, що у подальшому забезпечило б легальні джерела існування.

Викладено думку про неконструктивність організаційно-правового регулювання діяльності підприємств КВУВТ. На шляху до становлення європейських стандартів діяльності системи, переваги соціальних та гуманних цінностей, незрозумілими залишаються механізми реалізації цих демократичних положень, оскільки фінансування системи здійснюється на вкрай низькому рівні, а діяльність підприємств, на прибутки яких і лишається розраховувати керівництву КВС, виконуючи основні завдання, в умовах ринкових відносин не може витримати ніякої конкуренції. Не визначено способи підвищення їх технічного рівня, не врегульовано податкові питання, державні та регіональні програми реформування та підтримки системи носять здебільшого декларативний характер, а оскільки коштів на їх реалізацію не виділяється, у життя вони не впроваджуються.

Законодавча база щодо досліджуваного питання, на нашу думку, занадто вузька та не передбачає механізмів покарання за недотримання її положень.

У підрозділі 2.2 „**Особливості адміністративно-правового регулювання у сфері працевлаштування засуджених до обмеження волі**” стверджується, що у процесі реформування КВС України одним із найважливіших питань є удосконалення форм і методів адміністративно-правового регулювання у сфері працевлаштування засуджених в УВП, а відтак – створення ефективних важелів державного впливу, які б корінним чином вплинули на сучасну ситуацію у зазначеній галузі в місцях відбування покарання загалом, та КВУВТ зокрема, як основного елемента забезпечення повноцінного функціонування УВП на сучасному етапі та приведення їх у відповідність з європейськими стандартами. Незважаючи на те, що система останні десятиріччя переживає докорінні зміни, ця сфера її діяльності залишається такою, що зазнала найменших змін і перетворень.

Дисертант констатує, що перехід економіки України до ринкових відносин суттєво ускладнив умови виробничо-господарської діяльності УВП та реалізацію вимог законодавства щодо залучення засуджених до обмеження волі до суспільно корисної праці. Крім того, підприємства УВП, на відміну від інших суб'єктів господарювання, не мають можливості здійснювати адміністративно-правове регулювання кількісного та якісного складу трудових ресурсів. Переважну більшість складають засуджені особи віком до 30 років, які ніколи не працювали і не навчались професії. Тільки п'ята частина засуджених має кваліфікаційні розряди, та й ті переважно не вище другого.

Наголошується на тому, що не дивлячись на закріпленій у ч. 2 ст. 56 КВК України обов'язок місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування сприяти адміністрації виправного центру у трудовому і побутовому влаштуванні засуджених, такі заходи адміністративно-правового регулювання майже не виконуються. Стверджується, що управління процесом працевлаштування засуджених, зокрема до обмеження волі, має спрямовуватись не на економічні результати, а прагнення якнайшвидшої реінтеграції засуджених у суспільстві. Пропонується закріплення таких принципів: 1) підпорядкування виробничо-господарської діяльності КВС виправним цілям; 2) повної трудової зайнятості засуджених на основі її ресоціалізуючих можливостей; 3) державної підтримки соціально спрямованої діяльності підприємств УВП.

Обґрунтовується висновок, що адміністративно-правове регулювання у сфері працевлаштування засуджених до обмеження волі має низку відмінностей та особливостей порівняно з процесом регулювання працевлаштування засуджених до позбавлення волі та відрізняється перевагами у контексті подальшої гуманізації та демократизації зазначеної діяльності. Дослідження створення у виправних центрах умов для трудової діяльності засуджених показали,

що подібну працю можна використовувати в різноманітних сферах господарства: обслуговування населення, сільське господарство, переробка продукції. Безперечно, ці проблеми легше вирішити в умовах установ відкритого типу у порівнянні з установами закритого типу.

У підрозділі 2.3 **„Організація виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу”** організаційно-правове регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств УВП визначено як здійснюваний державою (шляхом прийняття нормативно-правових актів), Державним департаментом України з питань виконання покарань (шляхом прийняття відомчих нормативно-правових актів) і самим сільськогосподарським підприємством (шляхом локальної правотворчості) вплив на майнові, земельні, трудові, управлінські, кримінально-виконавчі та інші суспільні відносини, що складаються у сфері виробництва, переробки та реалізації даними суб'єктами аграрної продукції, забезпечення їх матеріально-технічними ресурсами та стимулювання діяльності (переважно за допомогою економічних важелів) з метою реалізації продовольчої безпеки КВС та здійснення ресоціалізуючої функції щодо засуджених шляхом залучення останніх до трудового процесу на сільськогосподарських підприємствах УВП.

Зазначено, що наразі організація діяльності сільськогосподарських підприємств виправної системи вимушена виконувати внутрішньовідомче завдання (самозабезпечення основними видами сільгосппродукції), яке, проте, не відповідає дійсним цілям і меті діяльності як сільгоспідприємств УВП, так і виправної системи взагалі. Констатовано, що слабка адаптація сільськогосподарських підприємств УВП до ринку, по суті позбавила їх державної підтримки, передбаченої нормативно-правовими актами, тому вони залишилися поза сферою впливу більшості заходів державного регулювання. Однак сільгоспідприємства УВП, перебуваючи у тяжких фінансових і економічних умовах, недостатньому бюджетному фінансуванні КВС, вносять вагомий вклад у вирішення проблем забезпечення продуктами харчування засуджених, знімаючи соціальну напругу через нестачу бюджетних коштів. Водночас, сільськогосподарські підприємства УВП вирішують завдання працевлаштування засуджених та є базою для їх професійної підготовки і ресоціалізації.

Зважаючи на відсутність значної залежності впливу ресоціалізації від галузевої спрямованості виробництва, низький рівень забезпечення власними сільськогосподарськими підприємствами сільгоспсировиною УВП закритого типу (близько 5 %) через територіальну віддаленість УВП сільгосппрофілю від інших, порівняно високі показники залучення засуджених до праці, норм виробітку, заробітної плати тощо на сільгоспідприємствах УВП, пропонується організувати нові виправні центри з сільгосппрофілем.

Розділ 3 „Шляхи удосконалення діяльності підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу” присвячено гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародними

правовими актами в контексті оптимізації функціонування УВП та удосконаленню форм та методів державного управління діяльністю їх підприємств.

У підрозділі 3.1 „**Гармонізація вітчизняного законодавства з між-народними правовими актами в контексті оптимізації функціонування кримінально-виконавчих установ**” зазначено, що розробка та вжиття необхідних заходів правового та організаційного забезпечення діяльності підприємств УВП у контексті нині триваючого процесу реформування вітчизняної КВС є невід’ємною складовою євроінтеграції нашої держави. Разом з тим, удосконалення діяльності підприємств виправних установ є одним із головних пріоритетів оптимізації функціональної структури КВС України, що впливають із чинників удосконалення державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

На шляху реформування діяльності системи вітчизняних УВП доцільним є аналіз та пошук найбільш ефективних елементів моделей функціонування підприємств УВП інших держав. Під час дослідження були проаналізовані положення міжнародних стандартів у сфері організації діяльності КВУВТ та їх підприємств, а також елементи зарубіжного досвіду у цій галузі. Зауважено, що, незважаючи на задекларовані стандарти щодо повноцінного працевлаштування засуджених та їх достойної заробітної плати на підприємствах УВП, не всі, навіть найбільш розвинені держави, їх досягли.

Зазначено норми та стандарти зарубіжного законодавства, які, на думку дисертанта, доцільно імплементувати до вітчизняної практики діяльності установ виправного відомства та їх підприємств. Констатовано, що розрив між законодавством та реальною практикою відносин після приєднання нашої держави до європейських конвенцій не зменшується. Відтак, як одна з головних цілей реформування системи виконання покарань розглядається нагальна проблема не лише формальної адаптації правових форм, а й неодмінного забезпечення їх практичної імплементатії.

У підрозділі 3.2 „**Удосконалення форм та методів державного управління підприємствами кримінально-виконавчих установ відкритого типу**” зазначено, що глибоке реформування КВС – це проблема, якою повинна перейматися уся свідома громадськість на чолі з державно-владними органами. На жаль, дотепер не визначено модель майбутньої системи, не проводиться робота з роз’яснення необхідності реформування виправного відомства не тільки у суспільстві, але і серед її працівників; реформування потребує відповідного фінансування, а його стан є вкрай низьким; принципи управління не відповідають вимогам демократичного суспільства.

Акцентується увага на тому, що для досягнення ефективного виконання УВП своїх завдань необхідним є: удосконалення правового регулювання діяльності КВС України; оптимізація структури та системи її управління; забезпечення відкритості діяльності УВП для демократичного контролю; здійснення комплексу заходів щодо правового, управлінського, матеріального, фінансового та іншого забезпечення; створення необхідних умов для розвитку

матеріально-технічної бази підприємств виправних установ з метою залучення засуджених до суспільно корисної праці; спрямування державно-владних ресурсів на більш широке застосування кримінально-виконавчих засобів, альтернативних позбавленню волі, одним з яких є покарання у виді обмеження волі.

Результати діяльності КВС України свідчать, що її безпосереднє підпорядкування Кабінету Міністрів України наразі є найбільш доцільним, а рішення про надання підприємствам виправних установ статусу казенних є найоптимальнішим. Зазначається, що створення однієї юридичної особи, яка об'єднає у своєму складі установу виконання покарання і її підприємство, підвищить ефективність управління КВС загалом та знівелює зазначений правовий нонсенс, коли організаційна структура одна – УВП, а юридичних осіб у ній дві – УВП та підприємство.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дисертаційного дослідження отримано нові висновки, пропозиції та рекомендації, спрямовані на вирішення наукового завдання, що полягає у виявленні особливостей і закономірностей організаційно-правових засад діяльності підприємств КВУВТ.

1. Обґрунтовано необхідність функціонування підприємств УВП як невід'ємного елемента виконання ними свого основного завдання – виправлення і ресоціалізації засуджених, зокрема ефективного надання ними засудженим трудових вмінь та навичок, і у зв'язку з цим – необхідності державної підтримки виробничого сектора КВС.

2. Запропоновано доповнити систему принципів діяльності УВП такими принципами: а) максимального залучення засуджених до суспільно корисної праці на основі її ресоціалізуючих можливостей на базі власних виробничих потужностей УВП; б) пріоритету організації працевлаштування засуджених за наявною спеціальністю та їх професійного навчання у випадку її відсутності; в) підпорядкування виробничо-господарської діяльності УВП виправним цілям; г) державної підтримки соціально спрямованої діяльності підприємств УВП.

3. Виявлено певні особливості організаційно-правового регулювання у сфері працевлаштування засуджених до обмеження волі порівняно з працевлаштуванням засуджених до позбавлення волі та переваги у контексті можливостей його подальшої гуманізації, які полягають, переважно, у площині полегшених умов режиму відбування покарання у виді обмеження волі.

4. Автором пропонується: створити комісію із дослідження проблем організації працевлаштування засуджених серед працівників Управління виробничої діяльності та інженерного забезпечення Державного департаменту України з питань виконання покарань, а в УВП – кабінети

аналізу професійно-кваліфікаційної структури, трудових навичок та здібностей засуджених; внести зміни і доповнення до законів України „Про зайнятість населення” та „Про місцеві державні адміністрації”, які б передбачали підвищення відповідальності органів виконавчої влади за стан трудової зайнятості осіб, позбавлених та обмежених волі.

5. Спираючись на проведений науковий аналіз діяльності підприємств КВУВТ та, зважаючи на дещо оптимістичніші показники стосовно її ефективності у порівнянні з підприємствами виправних установ закритого типу, сформульовано висновок про значно вищі потенційні можливості підприємств саме цих установ (порівняно з іншими) у виконанні їх основного завдання – виправлення і ресоціалізації засуджених.

6. Організаційно-правове регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств УВП визначено як здійснюваний державою, Державним департаментом України з питань виконання покарань і самим сільгосп-підприємством вплив на майнові, земельні, трудові, управлінські, кримінально-виконавчі та інші суспільні відносини, що формуються у галузі виробництва, переробки та реалізації даними суб'єктами аграрної продукції, забезпечення їх матеріально-технічними ресурсами та стимулювання діяльності з метою забезпечення продовольчої безпеки установ КВС і здійснення ресоціалізуючої функції щодо засуджених шляхом залучення останніх до трудового процесу на сільгосппідприємствах УВП.

7. Автором запропоновано: розробити комплексну програму розвитку сільгоспвиробництва КВС; ввести механізми прямих дотацій та компенсацій для сільгосппідприємств КВС для заміщення витрат, які не покриваються реалізаційними цінами на продукцію, вироблену для потреб УВП; перераховувати на рахунки сільгосппідприємств УВП частину коштів, які виділяються на харчування засуджених, для проведення необхідних робіт із наступним погашенням сільгосппродукцією; забезпечити реалізацію співпраці з місцевими органами влади у питаннях забезпечення сільгосппідприємств УВП сільгосптехнікою та отримання кредитів на пільгових умовах, які поширюються на сільгоспвиробників; створити на рівні управлінь Державного департаменту України з питань виконання покарань сектор організації сільгоспвиробництва.

8. Обґрунтовано доцільність: здійснення реорганізації КВУВТ; закріплення за дільницями соціальної реабілітації УВП закритого типу статусу КВУВТ з відповідними змінами до законодавства; введення у штати виправного центру посади медичного працівника; реорганізації виправних центрів при УВП закритого типу в дільниці соціальної реабілітації; змінення тактики і методики інспектування діяльності виправних установ з акцентуванням на роботі управлінських структур на регіональному та центральному рівнях; доповнення ст. 61 КВК України „Обов'язки адміністрації виправного центру”; доповнення Інструкції з організації порядку і умов виконання покарання у виді обмеження волі положеннями щодо ліміту наповнення виправного центру, визначення розмірів віддаленості будинку адміністрації від іншої інфраструктури установи,

наявності необхідних матеріально-технічних об'єктів, ліміту територій різноманітних служб та будівель тощо; фіксації у зазначеній Інструкції та у ч. 1 ст. 59 КВК України права засуджених до обмеження волі на отримання середньої та вищої освіти на екстернатній, дистанційній та заочній формах навчання у освітніх закладах тієї територіальної одиниці, в якій знаходиться виправний центр; розробки та прийняття Положення про виправний центр, у якому б ширше були викладені усі аспекти організації діяльності цієї установи.

9. Автором доведено необхідність: списання кредиторської заборгованості підприємств УВП; запровадження механізмів стимулюючої політики держави, які б забезпечили сприятливу правову платформу у вигляді пільг в оподаткуванні, вигідних кредитів та інших механізмів, передбачених ч. 2 ст. 12 ГК України, для організацій, які бажають вкладати кошти у виробництво виправних установ; розробки для кожного рівня управління конструктивних критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємств УВП із підсиленням регіонального управлінського ланцюга; внесення змін до Закону України „Про податок на додану вартість” у частині звільнення від податку на додану вартість операцій з продажу або безкоштовної передачі підприємствами УВП, допоміжними сільськими господарствами, виробничими майстернями КВС продукції для забезпечення потреб УВП, спрямувавши ці кошти на окремий спеціальний рахунок КВС для розвитку матеріально-технічної бази підприємств УВП та поліпшення рівня надання засудженим необхідних соціальних послуг; внесення змін до Закону України „Про пенсійне забезпечення” у частині передбачення певних пільг для працівників підприємств УВП, які не мають спеціальних звань; включення земель УВП та належних їм підприємств до переліку установ і організацій, які звільняються від плати за землю у ч. 3 ст. 12 Закону України „Про плату за землю”; прийняття змін до Закону України „Про розмежування земель державної та комунальної власності” та до Земельного кодексу України щодо неможливості передачі земель установ та підприємств КВС до приватної та комунальної власності; доопрацювання та узгодження проекту Концепції розвитку КВС України з передбаченням перекваліфікації її підприємств на “центри трудової адаптації засуджених” лише після відповідної диференціації щодо їх перспективності; створення однієї юридичної особи, що об'єднає УВП і її підприємство.

10. Аргументується доцільність створення у складі КВС України на базі кримінально-виконавчої інспекції служби пробації зі встановленим обов'язком у наданні допомоги при забезпеченні організації діяльності КВУВТ (широке залучення до неї громадськості, посилення допомоги у професійному та трудовому аспектах діяльності засуджених до обмеження волі, індивідуально-психологічна робота тощо).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Гулак О.В. Теоретико-правові засади організації діяльності кримінально-виконавчих установ відкритого типу. – Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – Збірник наукових праць. – МВС України, Донецький юридичний інститут МВС. – № 3, 2005. – С. 286–297.
2. Гулак О.В. Короткий історичний нарис розвитку підприємств кримінально-виконавчих установ в Україні. – Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – Щорічний бюлетень. – К.: КЮІ КНУВС, 2005. – С. 418–427.
3. Гулак О.В. Підприємства установ виконання покарань як об'єкт організаційно-правового регулювання. – Підприємство, господарство і право. – № 9, 2006. – С. 70–75.
4. Гулак О.В. Правові аспекти трудової зайнятості засуджених на підприємствах установ виконання покарань. – Адвокат. – № 6, 2006. – С. 15–20.
5. Курило В.І., Гулак О.В. Деякі проблеми діяльності сільсько-господарських підприємств кримінально-виконавчої системи України. – Держава та регіони. – Науково-виробничий журнал. – Серія: Право. – № 1, 2006 р. – С. 59–64. (Особистий внесок здобувача – розгляд організаційно-правових особливостей діяльності сільгоспідприємств кримінально-виконавчої системи України та вироблення пропозицій щодо її оптимізації).
6. Олена Гулак Гармонізація вітчизняного законодавства з міжнародними правовими актами в контексті оптимізації функціонування кримінально-виконавчих установ. – Вісник прокуратури. – № 12, 2007. – С. 56–62.
7. Гулак О.В. Особливості державного управління у сфері праце-влаштування засуджених до обмеження волі. – Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – Вип. 2. – С. 287–298.
8. Гулак О.В. Особливості державного регулювання діяльністю сільськогосподарських підприємств кримінально-виконавчої системи України. – Національна безпека України: стан, кризові явища та шляхи їх подолання. – Збірник наукових праць. – К.: Національна академія управління – Центр перспективних соціальних досліджень, 2005. – С. 296–300.
9. Гулак О.В. Особливості правового регулювання землевпорядкування сільськогосподарськими підприємствами кримінально-виконавчої системи України. – Актуальні проблеми земельної реформи та шляхи її вирішення. – Матеріали студентсько-аспірантської науково-практичної конференції (м. Київ, 10 березня 2005 р.) – К.: КМУ, НАУУ, 2006. – С. 46–49.
10. Гулак О.В. Проблемні аспекти організаційно-правового забезпечення діяльності підприємств кримінально-виконавчої системи України у контексті інтеграції у європейський правовий простір. – Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво: Тези доп.

III Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспірантів і молодих науковців, Луцьк, 18–19 травня 2006 р.: У 2-х т. – Луцьк: РВВ „Вежа” ВДУЛУ, 2006. – Т. 1. – С. 158–161.

11. Гулак О.В. Необхідність державної підтримки у сфері залучення інвесторів до діяльності підприємств кримінально-виконавчої системи України. – Актуальні проблеми прав людини та держави в умовах світової глобалізації: Збірник наукових праць / Матеріали науково-практичної конференції молодих науковців (м. Київ, 22 лютого 2006 р.) – К.: НАУУ, 2006. – С. 30–32.

12. Гулак О.В. Державне сприяння створенню механізмів для реалізації засудженими до обмеження волі права на працю, вибір професії та роду трудової діяльності. – Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції „Сучасні наукові дослідження – 2006”. – Том 3. – Право. – Дніпро-петровськ: Наука і освіта, 2006. – С. 73–75.

13. Гулак О.В. Особливості правового регулювання залучення засуджених до праці. – Право і суспільство: актуальні проблеми взаємодії – шляхи європейської інтеграції. – Матеріали конференції. – Вінниця: ВІ МАУП, 2006. – С. 145–147.

Гулак О.В. Організаційно-правові засади діяльності підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний аграрний університет. – Київ, 2008.

Дисертація є комплексним науковим дослідженням організаційно-правових засад та особливостей діяльності вітчизняних підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу. Під час дослідження визначено історичні аспекти розвитку адміністративно-правового регулювання діяльності підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу в Україні. Проведено аналіз стану наукової розробки даної проблеми. Досліджено адміністративно-правові засади організації діяльності кримінально-виконавчих установ відкритого типу. Проаналізовано як об'єкт правничого наукового дослідження підприємства кримінально-виконавчих установ відкритого типу. Виявлено особливості організаційно-правового регулювання трудової діяльності засуджених до обмеження волі. Окреслено загальні проблемні питання організації діяльності сільськогосподарських підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу. Досліджено основні положення міжнародних правових актів та норм зарубіжного законодавства у контексті побудови ефективної пенітенціарної системи, зокрема установ відкритого типу, та її виробничого комплексу. Сформульовано пропозиції щодо внесення конкретних змін і доповнень до нормативно-правових актів з питань удосконалення організаційно-правового забезпечення діяльності підприємств кримінально-виконавчих установ відкритого типу, форм та методів

державного управління у цій сфері.

Ключові слова: кримінально-виконавчі установи відкритого типу, підприємства кримінально-виконавчих установ відкритого типу, кримінально-виконавча система, адміністративно-правове регулювання, організація діяльності.

Гулак Е.В. Организационно-правовые основы деятельности предприятий уголовно-исполнительных учреждений открытого типа. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный аграрный университет. – Киев, 2008.

Диссертация является комплексным научным исследованием организационно-правовых основ и особенностей деятельности отечественных предприятий уголовно-исполнительных учреждений открытого типа.

В ходе исследования определены исторические аспекты развития административно-правового регулирования деятельности предприятий уголовно-исполнительных учреждений открытого типа в Украине. Сделан вывод, что эволюция развития уголовно-исполнительных учреждений открытого типа и организационно-правовых основ их деятельности свидетельствует о необходимости функционирования таких учреждений в организационной структуре демократического государства, которое чтит социальные ценности.

Проведен анализ состояния научной разработки данной проблематики, аргументируется недостаточный ее уровень. Акцентируется внимание на необходимости более детального изучения данной проблемы, не только в контексте значимости усовершенствования деятельности определённой сферы функционирования уголовно-исполнительной системы, а, в первую очередь, как основоположного понимания необходимости внедрения прогрессивно-демократической концепции использования механизмов и способов ресоциализации осуждённых в учреждениях исполнения наказания.

Исследованы административно-правовые основы организации деятельности уголовно-исполнительных учреждений открытого типа как определяющего элемента организационно-правового построения их предприятий. Указывается, что определение и законодательное закрепление нового института уголовно-исполнительной системы – уголовно-исполнительных учреждений открытого типа, призванных исполнять новый вид криминального наказания – наказания в виде ограничения свободы, является одним из шагов усовершенствования государственной политики в сфере функционирования пенитенциарной системы Украины. Определены основные отличия учреждений открытого типа (исправительных

центров) от учреждений закрытого типа (исправительных колоний). Сделан вывод, что не все аспекты организации деятельности данных учреждений урегулированы в правовом русле на достаточном уровне и предложены конкретные изменения к законодательству в контексте усовершенствования административно-правовых основ деятельности уголовно-исполнительных учреждений открытого типа.

Проанализированы в качестве объекта правового научного исследования предприятия уголовно-исполнительных учреждений открытого типа, организация управления их деятельностью. В частности, управление производственным комплексом уголовно-исполнительных учреждений определено как планомерная, логически взвешенная взаимосвязь субъекта управления с его объектом и другими сторонами этого процесса на основе действующей нормативно-правовой базы, направленная на организацию такой деятельности производственных субъектов уголовно-исполнительных учреждений, которая максимально эффективно обеспечивала бы реализацию ими исправительной функции, привлечение осуждённых к общественно полезному труду, профессиональному обучению и формированию у них трудовых навыков. Доказано, что по многим показателям организации своей деятельности предприятия уголовно-исполнительных учреждений открытого типа функционируют эффективнее, чем большинство предприятий уголовно-исполнительной системы.

Выявлены особенности организационно-правового регулирования трудовой деятельности осуждённых к ограничению свободы. Акцентируется внимание на целом ряде его преимуществ, по сравнению с таковой деятельностью осуждённых к лишению свободы, в контексте возможностей дальнейшей гуманизации.

Очерчены наиболее общие проблемные вопросы организации деятельности сельскохозяйственных предприятий уголовно-исполнительных учреждений открытого типа. Принимая во внимание отсутствие значительной зависимости влияния ресоциализации от сферы деятельности производства, низкий уровень обеспечения собственными сельскохозяйственными предприятиями сельхозсырьём уголовно-исполнительных учреждений закрытого типа (около 5 %), сравнительно высокие показатели привлечения осуждённых к труду, норм производства, заработной платы и т.д. на сельскохозяйственных предприятиях учреждений исполнения наказания, предлагается организовывать новые исправительные центры с сельхозпрофилем.

Исследованы основные положения международных правовых актов и норм зарубежного законодательства в контексте построения эффективной пенитенциарной системы, в частности учреждений открытого типа, и её производственного комплекса, направленных на исполнение ими ресоциализирующих функций по отношению к осуждённым. Указывается, что разработка и использование необходимых мер правового и организационного обеспечения деятельности предприятий учреждений исполнения наказания в контексте и ныне длящегося процесса

реформирования отечественной уголовно-исполнительной системы является неотъемлемой составляющей евроинтеграции нашего государства.

Сформированы предложения по внесению изменений и дополнений к нормативно-правовым актам Украины в вопросах усовершенствования организационно-правового обеспечения деятельности предприятий уголовно-исполнительных учреждений открытого типа, форм и методов государственного управления в этой сфере.

Ключевые слова: уголовно-исполнительные учреждения открытого типа, предприятия уголовно-исполнительных учреждений открытого типа, уголовно-исполнительная система, административно-правовое регулирование, организация деятельности.

Gulac O.V. Organizational and Legal Grounds of the Activity of Enterprises of Criminal-Executive Establishments of the Opened Type. – Manuscript.

Thesis for a candidate's degree of juridical science on specialty 12.00.07 –administrative law and process; financial law; informational law. – National Agricultural University. – Kyiv, 2008.

Dissertation is the complex of scientific research of organizational and legal bases and peculiarities of activity of domestic manufactures of criminal-executive establishments of the open type. During research there were established historical aspects of development of administrative-legal adjusting of the activity of enterprises of criminal-executive establishments of the open type in Ukraine. Was made the analysis of the status of the given problem. Investigated administrative and legal bases of organizational activity of criminal-executive establishments of the open type. Analyzed the object of legislative scientific research of enterprise of criminal-executive establishments of the open type. Established the peculiarities of organizational-legal adjusting of labor activity of convicts. Characterized the most general problems of organization of activity of agricultural enterprises of criminal-executive establishments of the open type. Investigated the main aspects of international legal acts and norms of foreign legislation in the context of construction of the effective penitentiary system, in particular the establishments of the open type and its production complex. Enunciated propositions about applying concrete changes and supplements of organizational-legal acts on questions of improvement of organizational-legal providing of enterprises of criminal-executive establishments of the open type, forms and methods of state administration in this sphere.

Keywords: criminal-executive establishments of the open type, enterprises of criminal-legal establishments of the open type, criminal-executive system, administrative-legal adjusting, organization of activity.

